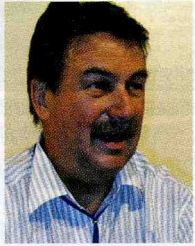

Cần chiến lược 3R

GS TS Bernd Bilitewski

GS TS Hans Wiesmeth

Là người Đức nhưng GS Bernd Bilitewski và GS Hans Wiesmeth biết khá rõ vụ công ty Vedan và Hào Dương xả chất thải ra sông. Vì vậy, trong cuộc trao đổi với họ về bảo vệ môi trường Việt Nam nhiều vấn đề thú vị được đặt ra, đặc biệt là việc triển khai chiến lược 3R

Gia sư Bilitewski của đại học Kỹ thuật Dresden và GS Wiesmeth của trường quản trị bậc sau đại học Leipzig đang theo đuổi chương trình INVENT chuyên tổ chức các khoá học sau đại học về quản lý chất thải tổng hợp. Chương trình này đang tổ chức biên soạn một bộ giáo trình với sự hợp tác của các nhà khoa học đến từ ba trường đại học của Đức, một trường đại học của Anh, cùng với năm trường đại học khu vực Đông Nam Á (Việt Nam, Thái Lan, Lào và Campuchia). Giáo trình gắn với chiến lược 3R, viết tắt từ ba chữ: Reduce (giảm sử dụng), Reuse (tái sử dụng), và Recycle (tái chế).

Tránh vết xe đổ của châu Âu

Theo GS Wiesmeth, phát triển kinh tế nhanh như Việt Nam sẽ dẫn đến những vấn đề môi trường, và không khéo sẽ lặp lại tình trạng tệ hại như châu Âu đã từng phải trả giá. Suy nghĩ mới là phải thực hiện chiến lược giảm thiểu chất thải và làm gì với chất thải? Khía cạnh kinh tế khi xử lý chất thải theo khái niệm quản lý tổng hợp chất thải được xem là cách tiếp cận mới. Nếu trước đây người ta tính nông dân sản xuất bao nhiêu lúa thì bây giờ phải tính cả việc nông dân sản xuất bao nhiêu chất thải và phải làm gì với nó. Mỗi năm, ở Mỹ người ta thu khoảng một tỉ USD từ xử lý chất thải.

Chất thải là tiền, tuy nhiên không có kịch bản chung cho các quốc gia. Các thiết bị tân tiến ở Đức không thể áp dụng nguyên xi tại Việt Nam. Bởi Việt Nam chỉ sử dụng công cụ nhà nước. Nhà nước và tư nhân nên hợp tác thực hiện chiến lược giảm thiểu chất thải, giảm chất thải ra từ việc sản xuất sản phẩm, từ việc sản xuất bao bì, nên giới hạn sản xuất những loại hàng tạo ra chất thải, nên làm biogas, phải làm cho người kinh doanh nhận thức trách nhiệm về những chiếc túi nhựa, nhắc nhở họ việc sử dụng lại. Đặc biệt phải làm cho người lượm rác sống được.

Uống bia xong, chai sẽ được tái sử dụng, nhưng không thể nghĩ đơn giản như thế với chất thải độc hại, nhất là chất thải độc hại không nhìn thấy. Nhận thức đúng về chất thải rất quan trọng, thí dụ nhựa có thể tái sinh, sử dụng lại, nhưng tái sinh không đúng cách sẽ còn nghiêm trọng hơn. Chất thải y tế không thể tái sinh hay sử dụng vì rất nguy hiểm. Xử lý chất thải theo suy nghĩ mới, quản lý tổng hợp để làm sao sử dụng nguồn nguyên liệu thiên nhiên có kiểm soát, ít chất thải hơn.

Cán sự hỗ trợ từ cộng đồng và luật pháp

Giáo sư Wiesmeth cho rằng xử lý chất thải bao gồm chiến lược 3R. Nên tổ chức cuộc vận động cộng đồng, thúc đẩy các công cụ hỗ trợ nhằm hạn chế chất thải trên phạm vi rộng, thay đổi quan điểm tiêu dùng, tái cấu trúc sản phẩm tiêu dùng dựa trên các tiêu chuẩn môi trường, quảng bá các hình ảnh tích cực đến khách hàng, thay đổi thói quen khách hàng và xem xét đến nguyên nhân tiêu thụ và phát sinh chất thải bởi khách hàng, giảm lượng khí thải, tái sử dụng, tái sinh và tạo tính chất hàng hoá công cộng (public goods character).

So với ở Đức, ở nông thôn Việt Nam tạo ra biogas dễ hơn do các chất thải hữu cơ chứa nhiều carbon và do thời tiết, khí hậu phù hợp hơn. Nhà nước cần đầu tư lớn cho hầm ủ, chỉ cần tạo cơ chế cho tư nhân phát triển nguồn năng lượng mới từ biogas và bảo đảm cho họ mua bán gas là việc giảm thiểu sẽ khác rất nhiều. Ở Đức, hiện có 10.000 người tham gia vào việc tạo nguồn năng lượng biogas.

Giáo sư Bilitewski nhận xét: Không phải Việt Nam thiếu luật nhưng vấn đề là thực thi như thế nào, thực thi đến nơi đến chốn không? Luật phải xuất phát từ quản chúng bởi họ là người thực thi, phải coi trọng mới thực thi tốt. Đơn giản như người xả rác ngoài đường bị phạt, không đội nón bảo hiểm sẽ bị phạt... 99% người đội, còn 1% không đội họ sẽ bị phạt, bị giam xe thì họ sẽ đội.

Như vậy, tại sao INVENT không bắt đầu từ cộng đồng mà lại từ các chương trình cao học? Cả GS Wiesmeth và GS Bilitewski đều cho rằng công việc của họ trong chương trình INVENT là giáo dục – đào tạo để tìm khả năng nhân rộng và bảo đảm thực thi thật tốt. “Tại Việt Nam, chúng tôi đã đào tạo 400 sinh viên. Hiện nay, tại Hà Nội có 21 người được đào tạo ở bậc cao học, 3 người sắp bảo vệ luận án tiến sĩ. Chương trình này sẽ triển khai ở Cần Thơ. INVENT tập trung đào tạo những người có khả năng thực thi luật và tạo ra luật bảo vệ môi trường”, GS Bilitewski nói.

Hoàng Lan

Ở CHLB Đức, từ thập niên 1970 đến 1980 có khoảng nửa triệu người được đào tạo và làm việc trong lĩnh vực môi trường. Đến nay có khoảng một triệu người trực tiếp làm việc bảo vệ môi trường, khoảng bảy triệu người làm công việc bảo vệ gián tiếp trong những ngành sản xuất như ô tô, điện gió...